

SOSTE

Vihreä siirtymä & sosiaalinen oikeudenmukaisuus

Simo Rissanen 28.9.2022

simo.rissanen@soste.fi

Ilmastonmuutos ja ekologinen kestävyys linkittyvät tiiviisti sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen

[...] vastakkainasettelut voivat äityä yhä väkivaltaisemmiksi. Osa ihmisistä kokee jatkuvasti osattomuutta niin sanotussa ilmastovouhotuksessa. He tuntevat elämäntapansa ja uskomuksensa uhatuiksi.

Kela, 2019

The risk of adverse social outcomes associated with climate change mitigation policies, including worsening inequality, increases as countries ratchet up their ambition to meet the Paris Agreement targets.

Markkanen & Anger-Kaavi, 2019

It is a little unrealistic to expect people to care about global warming or species extinction when they are cold, hungry, seeking work, or feel unsafe in their own Home.

Vallance ym., 2011

Edessä olevat mittavat muutokset pakottavat palaamaan hyvinvoinnin peruskysymysten äärelle ja tarkastelemaan uudelleen ihmisten velvollisuuksia ja mahdollisuuksia tehdä työtä, liikkua, syödä, hankkia resursseja sekä voida hyvin. Mitä tulevaisuuden hyvinvointi Suomessa tarkoittaa?

Rekola ym., 2019

Ilmastonmuutos lisää eriarvoisuutta monella eri tasolla

Kolminkertainen epäoikeudenmukaisuus*

*Ian Gough (2017) Heat, greed and human need

Mutta mitä oikeudenmukaisuus tässä yhteydessä tarkoittaa?

- Oikeudenmukaisuus on abstrakti ja epämääräinen termi
- Edellyttää määrittelyä ja keskustelua sisällöistä ja tavoitteista
- Ilmastopaneelin* näkemys korostaa kolmea osa-aluetta:

Jako-
oikeudenmukaisuus

Tunnustava
oikeudenmukaisuus

Menettelytapojen
oikeudenmukaisuus

Globaali näkökulma

Ihmisoikeuksien näkökulma

Miten vastuu jakautuu?

Yksilön vastuu syistä
ja korjaustoimista

Yhteiskunnan vastuu
syistä ja
korjaustoimista

Systemiset esteet

Päätäjien vastuu ja uskallus toimiin

Kulttuuri ja normit

Tarvitaanko kaikkia mukaan?

Suomessa oikeudenmukaisuusvaatimus on noussut esiin tällä vaalikaudella

- Nykyisen hallitusohjelman mukaan:
”Päästövähennystoimet toteutetaan sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti ja niin, että kaikki yhteiskunnan osa-alueet ovat mukana.”
- Myös uuden ilmastolain yksi tavoite on:
”varmistaa osaltaan ilmastotoimien oikeudenmukaisuus ja kestävä kehitys - -”
- Kuitenkin konkreettiset toimet ovat jääneet taustalle, eikä kokonaiskäsitystä nykyisen ilmastopolitiikan sosiaalisista vaikutuksista tunnu olevan

Kuva: Valtioneuvosto, Marinin hallitusohjelman grafiikka

Ilmastopolitiikka ei ole arvovapaata, vaan eri intressien yhteensovittamista

- Hiilineutraali yhteiskunta voi rakentua hyvin erilaisten arvojen varaan
- Keskeistä on, miten kustannukset ja taakka jakautuvat
- On tärkeää, että yhteiskunnan eri äänet ja kokemukset nousevat esiin ilmastokeskustelussa
- Vaarana on, että vihreä siirtymä sulkee pois osan ihmisistä, mikä voi aiheuttaa vastustusta ja osattomuuden tunnetta
- Samalla on mahdollista edistää inklusiivisuutta ja tarjota kaikille ihmisille mahdollisuus osallistua ilmastotoimiin – sekä vähentää yhteiskunnan tasolla epäoikeudenmukaisuuksia

Tärkeää olisikin huomioida sosiaalinen oikeudenmukaisuus paremmin vihreässä siirtymässä

- Sosiaalisesti oikeudenmukainen ilmastopolitiikka huomioi ilmastotoimien vaikutukset eri ryhmiin ja pyrkii kompensoimaan negatiivisia vaikutuksia.
- Tärkeää on aito mahdollisuus muuttaa kulutusta ja käytöstä
- Tällaisia ratkaisuja ovat muun muassa julkisen liikenteen investoinnit, laina/leasing-ratkaisut energiaremontteihin sekä muut kohdennetut tuet kompensoimaan kohtuuttomia (ei kaikkia) haittoja
- Kanadassa on kokeiltu nk. hiiliosinko-mallia, jossa päästöverojen tuottoja ohjataan suoraan takaisin kansalaisille
- Viestinnän merkitys korostuu kaikessa ilmastopolitiikassa, sillä ilmastokeskustelussa on myös paljon disinformaatiota